

PROLEGOMENA ZA ETNOLOŠKI SLOVAR ALI LEKSIKON

(povzetek diplomske naloge)

V nalogi predstavljam osnovne vidike in načrte, izhodišča za praktično realizacijo leksikografskega dela, ki nosi delovni naslov Slovar etnologije Slovencev.

Osnovna zamisel naloge je bila, prikazati nujnost organizirane, sintetične priprave slovarja, saj bo ta, ko bo natisnjen, vir informacij, poznanih v današnji etnologiji na Slovenskem. Temeljna vednost obsega teoretsko metodološke koncepte in metodiko, zgodovino etnologije v Sloveniji, najpomembnejše osebnosti, ustanove, publikacije ter realije kulture in načina življenja oz. materialne, socialne in duhovne pojave.

Pred postavitvijo metodoloških izhodišč sem morala pripraviti povzetek doslej narejenega in zato v ustreznem poglavju podajam pregled historiatu problematike slovenskega etnološkega izrazja, domačih in tujih besednjakov.

Slovenski etnološki slovar temelji na teritorialnem in etničnem principu, kar pomeni, da je pri izbiri izrazov, ki bodo v njem razloženi, odločilen kriterij gradivo, ki se nanaša na ozemlje Republike Slovenije in slovensko etnično skupnost znotraj in zunaj teh meja. To sliko uokvirjam s svojimi domnevami in predpostavkami in s konkretnimi predlogi za izdelavo slovarja, ki lahko prispevajo k temu, da za slovensko etnologijo slovar ne bo več tabula rasa. Osnovni vprašanja, na kateri skušam odgovoriti, sta: -kako lahko terminologija pomaga pri prosperiranju etnologije; -v kakšni obliki naj bo izrazoslovje podano, torej ali je bolje imeti slovar, leksikon ali enciklopedijo.

Pri pisanju naloge sem imela ves čas pred očmi, da je vzor za slovenski etnološki slovar Wörterbuch der deutschen Volkskunde, ki je bil že tretjič ponatisnjen (1936, 1955, 1974) in dopolnjen v uredništvu Oswalda A. Ericha in Richarda Beitla.

V nalogi predstavljam tudi pregled dosegljivih tujih etnoloških in antropoloških slovarjev, leksikonov in enciklopedij, ki bi jih v grobem lahko razdelila na naslednje vrste:

- a) slovarje temeljnih etnoloških pojmov, šol, metod..., skratka take, ki sodijo na področje splošne etnologije;
- b) slovarje ljudske kulture, ki jih sestavljajo v glavnem statična gesla in so vezani na ožje področje (država, kontinent); gesla pri teh slovarjih posegajo na vsa področja kulture in so bolj deskriptivna kakor pa primerjalna;
- c) specializirane etnološke slovarje, ki obravnavajo samo en segment celotne kulture.

Seveda pa se slovarji, leksikoni in enciklopedije, četudi sodijo v isti tip, med seboj razlikujejo po obsegu, strukturi in po doseženi poglobljenosti znanstvene obravnave.

V enem od poglavij podajam retrospektiven pogled na oblikovanje zamisli o Slovenskem etnološkem slovarju. Po temeljitem pregledu etnološke literature in revij sem ugotovila, da je iz vsega napisanega o terminologiji oziroma izrazju potrebno ločiti:

- a) pisce, ki samo pojasnjujejo določene izraze iz ljudskega izrazoslovja (npr. krajevna in osebna imena, botanično, geografsko in glasbeno izrazje, smučarske, vinarske, mlekarske izraze...);
- b) teoretične razprave o etnološkem izrazoslovju;
- c) etnološke besednjake, geselnike in kazala;
- č) ocene slovenskih etnologov o izrazoslovju pri nas in drugod;
- d) organizirano delo na področju etnološkega slovaropisja.

Diplomska naloga je naravnana bolj praktično kakor znanstveno, saj sem si pri njej prizadevala aplicirati načela in metode terminološkega dela na konkretno delo, na pripravo slovenskega etnološkega slovarja.

Ljubljana 1992
Mojca Ramšak

ŽENSKO JAVNO DELOVANJE V LJUBLJANI

(od začetka 20. stoletja do leta 1940)

povzetek diplomske naloge

Osrednje vprašanje pričujoče diplomske naloge je, kako so se ženske prebile v javnost in kakšno je bilo njihovo javno delovanje. Iz fonda Splošnega ženskega društva Zgodovinskega arhiva Ljubljana je razvidna strukturiranost ženskih društev, ki sem jih razdelila na tri osnovne vrste: socialne, stanovske oziroma strokovne in politične. Iz njihovega delovanja je razvidno polje ženskega delovanja v družbi, ki se je izoblikovalo v omrežju vladajočega političnega, ekonomskega in socialnega diskurza. Poleg arhiva Splošnega ženskega društva sem črpala snov za preučevanje iz člankov, referatov, knjig naprednih žensk in iz revije *Žena in dom*, ki je izhajala v Ljubljani med letoma 1930 do 1940. Kar zadeva neposredna pričevanja, se opiram le na majhen vzorec informatic, ki so javno delovale v tem času ali pa so delovanje žensk takrat spremljale in poznale.

Prevladujoča oblika ženskega javnega delovanja na začetku 20. stol. je bila dobrodelnost. Prav gotovo ni naključje, da so ženske, ki so bile postavljene na piedestal materinstva, prodrli v javnost s karitativno dejavnostjo. Dovoljeno je bilo samo ustanavljanje nepolitičnih društev, zato so ženske uresničevale svojo željo po sooblikovanju javnega življenja v navidez manj pomembnem, nepolitičnem delu. Zavedanje materinske moči se je v javnosti najprej manifestiralo v skrbi za